

Eläinten terveyden valvonta 2013

Evira/2971/0411/2014

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 22.5.2014

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Hyväksyjä	Terhi Laaksonen
Esittelijä	Sirpa Kiviruusu
Lisätietoja	Sirpa Kiviruusu

Sisällysluettelo

1	ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAJUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
2.1	<i>Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä</i>	4
2.2	<i>Vuosittaiset eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmat</i>	8
3	TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	14
3.1	<i>Todetut puutteet ja niiden yleisyys</i>	14
3.2	<i>Puutteiden analyysi</i>	15
4	AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	16
5	ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	16
5.1	<i>Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen</i>	16
5.2	<i>Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen</i>	16
5.3	<i>Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet</i>	17
6	VALVONNAN RESURSSIT	17
7	MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	17

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläintautivalvonnan strategiset tavoitteet saavutettiin hyvin. Eläintautitilanne helposti leviävien ja vaarallisten eläintautien osalta säilyi erinomaisena eikä Suomessa todettu uusia eläimistä ihmisiin tarttuvia tauteja (zoonooseja). Harrastekyyhkysillä kolmessa pitopaikassa todettu Newcastle'n tauti ei levinnyt siipikarjatilaille eikä siten aiheuttanut uhkaa eläintuotannon kannattavuudelle. Tartunta pystyttiin hävittämään pitopaikoista tehokkaasti. Yhden epätyypillisen scrapietapauksen löytyminen lammastilalta ei aiheuttanut eläintaudin leviämisen vaaraa eikä siten vaarantanut Suomen hyvää eläintautitilannetta. Yhdellä lihakarjatilalla yhdellä naudalla todetut BTV-14 –vasta-aineet olivat osoitus aiemmasta oireettomasta virustartunnasta, jonka ajankohdasta ei saatu tarkempaa tietoa. Suomi pysyi myös edelleen vapaana naudan tarttuvasta leukoosista, IBR- ja BVD-tartunnoista, sikojen PRRS-taudista ja Echinococcus multilocularis –loisesta. Salmonellan esiintyvyys tuotantoeläimissä säilyi selvästi alle 1 % tasolla. Kalatautien osalta saavutetut tautivapaudet säilyivät edelleen, eikä lakisääteisesti vastustettavia kalatauteja todettu tautivapailla laitoksilla vuonna 2013. Mehiläistautien osalta Ahvenanmaa pysyi vapaana *Varroa* -punkista ja esikotelomätää löydettiin edellisvuotta vastaavasti n. 20 %:ssa tutkituista näytteistä.

Viranomaisten välisen koordinaation arvioitiin toimivan hyvin. Evira teki tiivistä yhteistyötä aluehallintovirastojen ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa tärkeimpien eläintautien ja zoonosien uhkien torjumiseksi. Valvonnan riskiperusteisuuteen kiinnitettiin edelleen huomiota ja suunnitelmallisuutta pyrittiin kehittämään valvonnan ja tutkimuksen asiantuntijoiden yhteistyöllä. Valvontaa ja toimenpiteitä kohdistettiin tehostetusti raivotaudin ja afrikkalaisen sikaruton torjuntaan. Kansainvälisen eläinkaudan aiheuttamiin riskeihin kiinnitettiin edelleen suurta huomiota ja niitä pyrittiin minimoimaan tiedottamalla ja laittomasti maahan tuotujen lemmikkieläinten ja hevosten jäljittämällä ja tutkimisella. Vesiviljelylaitosten tarkastukset ja näytteenotto toteutuivat edellisvuosien tapaan tyydyttävästi.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

2.1 Kansallinen eläintautien valvontajärjestelmä

Eläintautivalvontaa tehdään aina eläinlääkärin asiakaskäynnin yhteydessä. Jokainen eläinlääkäri on eläintautilain nojalla velvollinen ilmoittamaan kunnaneläinlääkärille tai aluehallintovirastolle tiettyjen eläintautien epäilystä tai esiintymisestä alueellaan joko välittömästi tai kuukausittain. Eläinlääkärien asiakaskäyntien lukumäärä maataloilla ilmoitetaan kuukausi-ilmoituksissa. Lisäksi joidenkin eläintautien osalta toteutetaan vuosittaisia taudin esiintymisen seurantaohjelmia.

Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset vuonna 2013 on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Eviraan ilmoitetut, välittömään ilmoitusvelvollisuuteen perustuvat tautiepäilyilmoitukset vuonna 2013.

Eläinlaji	Ilmoitetut tautiepäilyt	Kliiniset epäilyt	Laboratorioepäilyt	Rajoittavat määräykset	Epäilty eläintauti	Todettu vastustettava eläintauti
Naudat	18	15	3	15	leukoosi, pernarutto, BT, BSE, brusella, rabies, BVD	ei (BT vastaaineita yhdellä naudalla)
Siat	10	2	8	9	CSF/ASF, brusella, PRRS, PED	ei
Hevoset	2	2	0	1	rabies, EIA	ei
Lampaat ja vuohet	6	2	4	6	scrapie, brusella, ORF/FMD	1 atyyppinen scrapie
Kalat	28	8	5	-	BKD, IPN2	ei
Siipikarja	19	9	10	10	AI, ND, ILT, IB, S. Gallinarum	ND (harrastekyyhkyt)
Lemmikit	34	34	1	0	Rabies, brucella canis, Onchocerca sp.	ei
Muut (lepakko, supikoira, metsäpeura, poro, halli, jakki, kettu)	11	3	8	2 (jakki; BT ja metsäpeura; tuberkuloosi)	Rabies, Echinococcus canadensis, BT, brusella, tuberkuloosi	
Yhteensä	128	75	39	43		

Eläinlääkärien tekemien kuukausi-ilmoitusten mukaan vuonna 2013 tehtiin 227 740 sairaskäyntiä. Vuosina 2010 – 2013 tehtyjen kuukausi-ilmoitusten ja sairaskäyntien lukumäärä on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Kuukausi-ilmoitusten ja sairaskäyntien lukumäärä vuosina 2008 - 2013

Vuosi	Kuukausi-ilmoituksia	Raportoitu sairaskäyntien lukumäärä
2013	3209	227 740
2012	3081	232 284
2011	3534	289 371
2010	3312	217 677
2009	2330	110 013
2008	2547	142 127

Kuukausi-ilmoitusten lukumäärät ovat edelleen noin neljänneksen suurempia kuin ennen vuonna 2010 toteutettua EHO-hanketta kuukausi-ilmoittamisen tehostamiseksi.

si. Näin ollen EHO-hankkeella voidaan katsoa saavutetun toivottua tulosta. Vuonna 2013 praktiikkaa tehneiden eläinlääkärien kokonaislukumäärästä ei ole tarkkaa tietoa ja osa eläinlääkäriasemista antaa yhteisen kuukausi-ilmoituksen kaikkien eläinlääkäriensä osalta, joten kuukausi-ilmoittamisen todellista toteutumista suhteessa ilmoitusvelvollisten eläinlääkärien lukumäärään on vaikea tarkasti arvioida.

Kuukausi-ilmoituksissa raportoitavien tarttuvien eläintautien määrissä ei tapahtunut oleellisia muutoksia kuin muutaman taudin osalta. Porojen orfia raportoitiin 28 tapausta, kun vuonna 2012 vastaava määrä oli 8 tapausta. Kinokuumetta raportoitiin kaksi tapausta. Nautojen kliinisiä virusripuleita raportoitiin 16 tapausta (v. 2012 49 tapausta). Sikadysenteriatapauksia raportoitiin 12 tapausta, kun vuonna 2012 niitä raportoitiin vain kaksi tapausta. Hevosten pääntautitapauksia raportoitiin lähes sama määrä (14) kuin edellisenä vuonna (15), mutta virusaborttitapauksia raportoitiin kevään kohusta huolimatta vain yksi tapaus (kaksi vuonna 2012). Koirien raportoitujen syyhytautitapausten lukumäärä laski vuoden 2012 157 tapauksesta 77 raportoituun tapaukseen. Mehiläisten tautien raportointi pysyi selvästi aiempia vuosia korkeampana, todennäköisesti johtuen mehiläisten tauteihin kansallisesti ja kansainvälisesti kiinnitystä erityishuomiosta. Mehiläistauteja raportoitiin yhteensä 101 tapausta ja 123 tapausta vuonna 2012, kun vuosina 2011 ja 2010 vastaavat luvut olivat 34 ja 41. Ilmoitettujen mehiläistautien lukumäärän kasvuun on ilmeisesti vaikuttanut vuonna 2012 aloitettu ja edelleen jatkuva EU:n pilottiprojekti mehiläisten tautitilanteen ja pesäkuolemien selvittämiseksi. Raportoitujen sikaruusutapausten määrä (251) ei poikennut merkittävästi edellisen vuoden tasosta.

Taulukko 3. Aluehallintovirastojen kuukausi-ilmoituksissa raportoimat tarttuvien eläintautien tapaukset toimipisteittäin vuonna 2013.

Tarttavat eläntaudit 2013														
T=Tilojen lukumäärä, Y= Yksilöiden lukumäärä														
Aluehallintovirasto	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Yht.
Nauta														
Kinokuume Y	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2
Laidunkuume Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enz.leukoosi serol. Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Enz.leukoosi PAD Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Punatauti Y	0	0	0	15	0	0	0	2	0	0	0	0	3	20
Virusripuli (kliininen) T	0	2	0	0	0	5	1	0	0	3	3	2	0	16
Pälvisilsa T	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Listerioosi T	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	2
Klostridium T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BVD T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pasteurelloosi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Suolitulehdus	0	10	0	0	0	0	37	0	0	0	0	0	0	47
Sika														
Aivastustauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Porsasyskä T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sikaruusu Y	0	1	0	123	6	0	104	0	3	0	12	0	2	251
Dysenteria T	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	0	0	0	12

Pleuroneum. tartunta T	0	0	0	23	0	1	0	0	0	0	0	0	0	24
Trikiinooosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
M.avium Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pasteurella multocida T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Clostr.perfringens C T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Scabies Y	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Sikainfluenssa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Siipikarja														
Sikaruusutart. T	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Marekin tauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2
Gumborotauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
AE, CRD, T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Hevonen														
Hevosinfluenssa T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pääntauti Y	5	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	14
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	5
Virusabortti T	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Turkiseläimet														
Penikkatauti T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kettusyyhy Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Trikiini Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Koira														
Penikkatauti Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tarttuva maksat. Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Syyhytauti Y	27	30	5	4	0	2	2	0	0	4	0	3	0	77
Kissa														
Kissarutto Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mehiläiset														
Nosemarutto T	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	1	0	0	4
Varroatoosi T	0	0	0	0	0	0	22	0	0	0	2	0	0	24
Esikotelomätä T	1	3	1	3	0	7	51	2	0	0	3	0	2	73
Lammas														
Klostridioosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Listerioosi T	1	1	1	0	0	0	3	0	0	0	1	1	0	8
Poro														
ORF Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	28	0	0	28
Ekinokokkoosi Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Vuohi														
Tetanus Y	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Listerioosi T	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ALUEHALLINTOVIRASTOT:

ETELÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

1. Helsingin toimipaikka
2. Hämeenlinnan päätoimipaikka
3. Kouvolan toimipaikka

LOUNAIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

4. Turun toimipaikka

LÄNSI- JA SISÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

5. Tampereen toimipaikka
6. Jyväskylän toimipaikka
7. Vaasan toimipaikka

ITÄ-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO:

8. Mikkelin toimipaikka
9. Kuopion toimipaikka
10. Joensuun toimipaikka

11. POHJOIS-SUOMEN ALUEHALLINTOVIRASTO, Oulu

12. LAPIN ALUEHALLINTOVIRASTO, Rovaniemi

13. AHVENANMAAN VALTIONVIRASTO

2.2 Vuosittaiset eläintautien seuranta- ja valvontaohjelmat

Eläintautien seurantaohjelmien toteutuneet näytemäärät on esitetty taulukoissa 4 - 7.

BSE ja scrapie

Vuonna 2013 tutkittiin BSE:n varalta terveitä teurastettuja eläimiä 4 435 kappaletta. Tutkimusten määrän merkittävä väheneminen vuodesta 2012 (27 399 kappaletta) johtui lainsäädäntömuutoksesta, jonka mukaan kaikkien terveinä teurastettujen, ikärajan ylittävien nautojen tutkiminen ei enää ollut pakollista. Terveitä nautoja ei tutkittu 1.3.2013 jälkeen. Tilalla itsestään kuolleita nautoja tutkittiin 11 338, hätäteurastettuja 74, tilalla BSE-epäilyn vuoksi lopetettuja yksi ja teurastamalla ante mortem – tarkastuksessa sairauden oireita osoittaneita nautoja 63. Yhteensä vuonna 2013 tutkittiin BSE:n varalta 15 911 nautaa eli noin 41 % edellisen vuoden lukumäärään (38 718) verrattuna. Hätäteurastettujen, itsestään kuolleiden ja lopetettujen nautojen tutkimusikäraja on edelleen 48 kuukautta.

Vuonna 2013 Suomessa tutkittiin 1 431 lammasta ja 276 vuolta scrapien varalta. Näytteet otettiin itsestään kuolleista tai lopetetuista eläimistä. Huhtikuussa todettiin yksi epätyypillinen scrapietapaus lampaassa. Löydös ei vaarantanut Suomen eläintautitilannetta. Lampaiden genotyyppien tutkimukset jatkuivat EU – asetuksen (999/2001) mukaisesti ja genotyyppityksiä tehtiin asetuksen vaatimat 100 kappaletta. Scrapien valvontaohjelmasta tarkemmin jäljempänä kohdassa Maedi-visna- ja scrapievalvontaohjelmat.

Raivotauti

Raivotautiepäilyihin liittyvien tutkimusten lisäksi raivotautitilannetta seurataan vuosittain luonnonvaraisista eläimistä, erityisesti Itä-Suomen pienpedoista otetuilla näytteillä. Raivotaudin varalta tutkittiin yhteensä 936 eläintä (708 vuonna 2012). Näistä 893 oli luonnonvaraisia eläimiä ja 43 kotieläimiä. Raivotautia ei tutkimuksissa todettu. Aggressiivisen käytöksen tai hermosto-oireiden vuoksi tutkittiin 22 eläintä, lähinnä koiria ja kissoja. Rokotusalueelta kerättävissä näytteissä saavutettiin 360 tutkittavan eläimen tavoite; pienpetoja saatiin alueelta 438. Näytteiden saamisessa Evi- ra on metsästäjien vapaaehtoisuuden varassa. Metsästäjiin on oltu aktiivisesti yhteydessä näytteiden saamiseksi ja tämä tuotti tuloksena sen, että tavoitemäärä näytteitä saatiin ensi kertaa rokotusalueelta.

Ekinokokki

Luonnonvaraiset koira-eläimet eli ketut ja supikoirat tutkitaan kuolinsyytutkimusten yhteydessä myyräekinokokin (*Echinococcus multilocularis*) varalta. Myyräekinokokkia ei ole koskaan Suomessa todettu, ei myöskään vuonna 2013. Tavoitteena oli saada

tutkittavaksi 100 - 160 näytettä itärajan raivotaudin rokotusalueelta ja 100 – 200 muualta maasta, yhteensä 200 - 360 näytettä. Näytteitä tutkittiin yhteensä 672 (254 kettua ja 418 supikoiraa), joten tavoite ylitettiin selvästi.

Hirviekokinokkia (*Echinococcus canadensis*), jonka väli-isäntä on hirvi ja pääisäntä susi, todettiin viidessä sudessa (29 tutkittu). Läntisessä Suomessa hirviekokinokkia ei ole todettu. Yksi ekinokokitartunta todettiin hirvessä, joka oli kaadettu Kuusamossa.

Nautojen tautiseuranta

Nautojen tautitilannetta seurattiin BVD:n, leukoosin, IBR:n, sinikielitaudin ja luomistaudin (*Brucella abortus*) varalta viranomaisten ylläpitämien valvontaohjelmien (lypsykarjojen ja emolehmäkarjojen seurantanäytteenotto) puitteissa. Lypsykarjatiloilta kerätään yhteismaitonäytteitä ja emolehmäkarjoista verinäytteitä teurastamoilla. Lisäksi teurastamoilla seurataan tuberkuloosin esiintymistä nautaeläimillä. Nautakarjojen BVD- ja IBR-tautia sekä leukoosia seurattiin lypsy- ja emolehmäkarjoissa. Seurannassa tutkitut lypsykarjat valittiin koko maan alueelta satunnaisesti (BVD:n varalta 10 % ja leukoosin ja IBR:n varalta 3 % koko maan lypsykarjoista) paitsi sinikielitaudin osalta, jonka seurannassa painotettiin Etelä- ja Lounais-Suomen riskialuetta. Satunnaisotannan lisäksi tutkittiin riskiin perustuen BVD:n, IBR:n ja leukoosin varalta lypsykarjat, joissa oli tehty alkionsiirtoja ulkomaista alkuperää olevilla alkioilla tai joissa oli edellisen vuoden aikana esiintynyt normaalia enemmän luomisia. Emolehmäkarjojen teuraista seurantaan otetut näytteet tutkittiin sinikielitaudin lisäksi BVD:n ja IBR:n varalta. Lisäksi tutkittiin näytteitä keinosiemennystoiminnan, tuontien ja vientien yhteydessä. Yhdeltä emolehmältä löydettiin sinikielitaudin (BT-14) vasta-aineita, mutta oireita ei eläimessä ollut havaittu. Muut tutkimukset olivat kielteisiä.

Sikojen tautiseuranta

Sikojen tautitilannetta seurattiin Aujeszkyntaudin, TGE:n, PRRS:n, sikaruton, afrikkalaisen sikaruton, leptospiroosin ja luomistaudin (*Brucella suis*) varalta viranomaisten ylläpitämien valvontaohjelmien, (esim. emakkojen ja keinosiemennyskarjujen näytteenotto) puitteissa. Emakoista otettiin verinäytteitä seurantaan varten teurastamoilla. Tavoitteena oli saada yhteensä noin tuhat näytettä viideltä teurastamolta siten, että näytemäärä oli suhteutettu teurastusmäärään ja yhdeltä tilalta otettiin korkeintaan 5 näytettä. Tavoite saavutettiin, ja näytteitä saatiin teurastamoilta yhteensä 1053 emakosta. Keinosiemennyskarjuja toimittavia lähtötiloilta sekä karanteenissa ja keinosiemennysasemalla olevista karjuista otettiin näytteitä puolestaan ketjun eri vaiheissa.

Afrikkalainen sikarutto (ASF)

Syksyllä 2011 aloitettiin seurantatutkimukset villisikatarhoilla afrikkalaisen sikaruton varalta. Näytteenotto kohdistettiin Kaakkois- ja Itä-Suomeen Kymenlaakson, Etelä-Karjalan, Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan alueelle. Tavoitteena oli tutkia yhteensä noin 1180 näytettä ASF:n varalta vuonna 2013. Näytteet otettiin pääosin sioista ja tarhatuista villisioista teurastuksen yhteydessä. Näytteitä tutkittiin yhteensä 1178 siasta; 43 tarhattua villisikaa, 9 luonnonvaraista villisikaa ja 1053 teurastettua keysikaa. Kesysikojen tutkimustavoite saavutettiin, mutta tarhattujen villisikojen (tavoite 150 sikaa) ja luonnonvaraisten villisikojen (tavoite 30 sikaa) tutkimustavoitteista jäätin selvästi. Lisäksi tutkittiin sikoja taudinsyyn selvittämiseksi 73 kpl. Kaikki tutkimustulokset olivat kielteisiä.

Pienten märehitijöiden tautiseuranta

Lampaiden ja vuohien tautitilannetta seurattiin maedi-visnan ja scrapien sekä bruselloosin ja sinikielitaudin varalta virallisten tautiseurantaohjelmien puitteissa. Myös Schmollenberg-viruksen esiintyvyyttä seurattiin, ja tautia todettiin kahdeksalla

lammastilalla. Sinikielitautinäytteitä tutkittiin 1062 verinäytettä 42 tilalta vasta-aineiden varalta ja 224 virusosoitusnäytettä 85 tilalta. Tutkimustulokset olivat kielteisiä.

Maedi-visna- ja scrapievalvontaohjelmat

Maedi-visna- ja CAE –valvontaohjelman sekä scrapievalvontaohjelman oletettu muuttuminen vapaaehtoiseksi vuonna 2014 vaikutti joillakin alueilla valvontaohjelman toteutumiseen. Useimmiten näytteenotto ajoitettiin tehostetusti vuoden 2013 puolelle kustannussyistä ja raportteja saatiin aluehallintovirastoon joko aiempaa paremmin (E-SAVI) tai tavoitteita ei aivan saavutettu siksi, että osa tiloista ei aikunut jatkaa vapaaehtoisessa ohjelmassa (P-SAVI). Lounais-Suomen AVI raportoi sekä maedi-visna-valvontaohjelman että scrapievalvontaohjelman käyntien toteutuneen täysin, muilla oli ohjelman toteutumisessa jonkinasteisia puutteita. Itä-Suomen tiedot puuttuvat. Valvontatulokset osoittavat tilanteen pysyneen suotuisana, joten todetut puutteet eivät heikentäneet eläintautitilannetta. Seurantaohjelman puitteissa tavoitteena oli tutkia noin 20 000 näytettä maedi-visnan varalta. Tavoite saavutettiin hyvin (20 142 näytettä 328 tilalta).

Siipikarjan tautiseuranta

Siipikarjan tautitilannetta seurataan lintuinfluenssan (AI), Newcastlel taudin (ND) ja APV (ent. ART) -taudin varalta viranomaisen ylläpitämien valvontaohjelmien puitteissa, ja tutkimalla nopeasti kaikki tautiepäilytapaukset. Lisäksi seurataan salmonellan esiintymistä kana-, broileri- ja kalkkunaparvissa. Vuonna 2013 ND-näytteitä tutkittiin 10 686 ja ART-näytteitä 9 921. Siipikarjan näytteet otettiin emoparvien, kalkkunoiden ja strutsien osalta teurastamoilla ja muiden siipikarjalajien osalta tiloilla, jolloin kunnaneläinlääkäri vastasi näytteenotosta. Lintuinfluenssaa, Newcastlel tautia tai ART-tautia ei todettu. Yhdellä tilalla todettiin siipikarjan tuontiparvessa apatogeeninen PMV-1 –viruskanta.

Matalapatogeenisen lintuinfluenssan esiintymistä seurataan tutkimalla siipikarjan verinäytteitä H5- ja H7-alatyypin vasta-aineiden varalta, koska nämä kaksi virustyyppiä voivat muuntaa matalapatogeenisistä vakavaa lintuinfluenssaa aiheuttaviksi (ns. korkeapatogeeniset kannat). Vasta-ainetutkimuksia tehtiin 2 712 näytteestä. H5-vasta-aineita todettiin yhdellä tilalla. Elinnäytteistä ei kuitenkaan todettu lintuinfluenssavirusta.

Lintuinfluenssakartoitukseen valittiin tilat EU-ohjeistuksen mukaisesti ja mahdollisuuksien mukaan satunnaistettuna. Näytteet otettiin pääsääntöisesti kunnaneläinlääkärit läänineläinlääkäriin määräyksellä. Suunnitelmana oli tutkia eri siipikarjalajien näytteitä yhteensä 2020 - 2705 tutkittavien tilojen koosta riippuen. Näytteitä tutkittiin 2712. Tutkittavien tilojen tavoitteesta jäätin jonkin verran lähes jokaisen siipikarjalajin kohdalla (taulukko 4).

Taulukko 4. Lintuinfluenssaseurannassa tutkittujen siipikarjatilojen lukumäärät

Siipikarjalaji	Tavoitetilamäärä	Tutkittu	Toteutuma-%
Emot	42	34	81
Munivat kanat	60	50	83
Luomukanalat	35	15	43
Kalkkunat	35	33	94
Ankat, hanhet, sorsat	6	5	83
Stutsit	1	3	300
Fasaanit	9	8	89

Lisäksi tutkittiin lintuinfluenssan esiintymistä kuolleina löytyneissä luonnonvaraisissa linnuissa, joita tutkittiin 133. Näissä kartoitustutkimuksissa H5 tai H7 -tyyppien lintuinfluenssaa ei todettu.

Harrastekyyhkyissä todetut Newcastlentautitartunnat eivät levinneet siipikarjatilaille.

Salmonellavalvonta

Suomen kansallisen salmonellavalvontaohjelman piiriin kuuluvat naudat, siat ja siipikarja sekä niistä saatava liha ja kananmunat. Tavoitteena on pitää salmonellan esiintyvyys alle 1 prosentissa ja tässä tavoitteessa pysyttiin myös vuonna 2013. Uusia salmonellatapauksia todettiin 17 pitopaikassa, joista lypsykarjatilalla kuudessa pitopaikassa, vasikkakasvattamoissa kahdessa pitopaikassa sekä yhdessä sikojen pitopaikassa, yhdessä kalkkunoiden pitopaikassa (kaksi parvea), yhdellä broileritilalla, yhdessä hautomossa, yhdessä emoparvessa, josta salmonellaposiitiviseksi todettuun hautomoon oli toimitettu munia, kolmessa saman omistajan emokasvatusparvessa eri pitopaikoissa ja yhdessä harrastekanalassa. Rajoittavat määräykset saatiin lopulta purettua kahdesta sikojen pitopaikasta, joissa oli vuoden 2009 rehuepidemian aikana todettu Salmonella Tennessee. Lisäksi salmonellatartunta todettiin yhdellä itsestään kuolleella lampaalla emolehmätilalla; tilan lehmissä tartuntaa ei todettu. Lukumäärät ovat samaa suuruusluokkaa kuin vuonna 2012 (12 naudatilaa ja neljä siipikarjatilaa).

Siipikarjan lakisääteinen salmonellavalvontaohjelma kattaa broilerien, kalkkunoiden ja munintakanojen kaikki ikäpolvet sekä hautomot. Valvonnan piiriin kuuluvia pitopaikkoja on alle tuhat. Siipikarjan salmonellan viranomaisvalvonnan raportoitu toteuma vaihteli AVI:n raporttien mukaan alueittain Pohjois-Suomen AVI:n 50 %:sta Lounais-Suomen AVI:n yli 100 %:iin. Itä-Suomen raportti puuttui. Koko maan osalta siipikarjan salmonellavalvonta toteutui tyydyttävästi. Valvonnan toteutumisen arviointia haittaa kuitenkin se seikka, ettei siipikarjalle ole olemassa rekisteriä, josta salmonellavalvontaan kuuluvien siipikarjatilojen perusjoukko olisi luotettavasti saatavilla. AVI:n arvion mukaan osa raporteista jää myös lähettämättä AVI:n. Raportteja saatiin kuitenkin hieman aiempia vuosia paremmin, ja niissä havaittuihin puutteisiin reagoitiin lähinnä neuvonnalla. Lounais-Suomen AVI teki lisäksi valvontayksiköihin kaksi salmonellavalvonnan ohjaus- ja arviointikäyntiä.

Siipikarjan lakisääteisen salmonellavalvontaohjelman toteutumista valvotaan myös osana täydentävien ehtojen valvontoja. Vuonna 2013 tehdyssä otannassa tiloja tarkastettiin yhteensä seitsemän.

Täydentävien ehtojen valvontoihin sisältyivät lisäksi valvonnat koskien TSE-vaatimusten noudattamista sisämarkkinakaupassa ja tuonnissa sekä eläintautien ilmoittamisvelvollisuutta. Näissä tarkastuksissa ei havaittu laiminlyöntejä.

Seurantaohjelmien toimeenpanolle asetetut tavoitteet toteutuivat.

Taulukko 5. Vuosittain toteutettavien eläintautien seurantaohjelmien tutkimukset eläinlajeittain vuonna 2013.

Siat	Aujes-zkyn tauti	TGE	PRRS	CSF	ASF	SVD	Brusella	Leptospiroosi
Yhteensä	2 649	2 986	4 058	2 429	1178	26	2 079	39

Naudat	IBR	Leukoosi	BVD	BT
Maitonäytteet	1 292	1 292	1 800	795
Emolehmäkarjat	2 485	-	2 485	2 485

Naudat	Taudinsyyn selvitys	KS-toiminta	Muut syyt (seuranta, vienti, tuonti)	Yhteensä
Bruselloosi	402	670	137	1209

Siipikarja	ND	APV	AI
Yhteensä	10 686	9 921	2 712

Pienet märehitjät	Maedi visna	Bruselloosi	Scrapie
Lampaat	18 595	2 709	1 431
Vuohet	1 545	504	276

Otantoihin liittyvät näytteet on otettu yleensä kunnaneläinlääkärin toimesta läänineläinlääkärin määräyksellä. Joissain tapauksissa näytteet on otettu veri- tai elinnäytteinä teurastamoilla, jolloin näytteenotosta vastasi teurastamon tarkastuseläinlääkäri, tai maitonäytteinä tankkimaidosta.

Vesiviljelylaitosten valvonta

Kalanviljelylaitoksia valvotaan riskiperusteisesti niiden vastustettavien kalatautien osalta, joista maamme on viralliselta asemaltaan vapaa (VHS Ahvenanmaata lukuun ottamatta, IHN, ISA, IPN sisävesialueella, SVC). Riskiperusteiseen valvontaan on yhdistetty KHV-taudin valvonta ja BKD-taudin hävitysohjelman mukainen valvonta BKD-taudin suoja-alueella. Lisäksi vapaaehtoiseen BKD-taudin terveysvalvontaohjelmaan kuuluvia laitoksia valvotaan BKD-taudin varalta myös BKD-taudin rajoitus-alueella ja Ahvenanmaalla toteutetaan VHS hävitysohjelmaa.

Kun kalanviljelylaitosten emokalastoja uusitaan luonnonvaraisista kaloista, tutkitaan luonnosta pyydetyt kalat vastustettavien kalatautien varalta ennen kuin niiden poikasia saa myydä eteenpäin tai istuttaa luonnonvesiin.

Maassamme viljellään noin kahtakymmentä eri kalalajia. Kullekin vastustettavalle taudeille herkät kalalajit on listattu lainsäädännössä ja tautivalvonta on kohdennettu niille herkkiin lajeihin.

Rapulaitoksia valvotaan riskiperusteisesti äyriäisten valkopilkkutaudin varalta.

Vuonna 2013 tehtiin vesiviljelylaitoksilla kaikkiaan 223 tarkastusta. Näistä 160 tarkastusta tehtiin kalanviljelylaitoksilla, 60 luonnonravintolammikoilla ja 5 rapulaitoksilla. Kaikista vesiviljelylaitosten tarkastuksista toteutui ESAVI:ssa 41 %, ISAVI:ssa 46 %, LSAVI:ssa 66 %, LSSAVI:ssa 58 %, PSAVI:ssa 91 % ja Lapin AVI:ssa 70 %. Kalanviljelylaitosten tarkastukset toteutuivat vähän paremmin. ESAVI:ssa kalanviljelylaitos-

ten tarkastuksista toteutui 62 %, ISAVI:ssa 82 %, LSAVI:ssa 79 %, LSSAVI:ssa 65 %, PSAVI:ssa 86 % ja Lapin AVI:ssa 77 %. Ahvenanmaan toteutuneista tarkastuksista ei ole raportin tekohetkellä saatavilla tietoja.

Vapaaehtoisen BKD-ohjelmaan oli 31.12.2013 mennessä liittynyt 73 laitosta, joista 51:lle oli myönnetty vapaa asema. Ohjelmaan liittyneistä laitoksista 11 ja vapaan aseman saavuttaneista laitoksista 7 jäi tarkastamatta vuoden 2013 aikana.

Useimmiten tarkastukset jäivät tekemättä resurssipulan vuoksi. Tavoitteiden saavuttamisessa on alueellisia eroja.

Kalatautiseurantatutkimusten määrä on esitetty taulukossa 5. Vuonna 2012 virustautien varalta tutkittujen kalojen määrä oli suurempi (6738 kalaa) kuin nyt, johtuen IPN-taudin leviämisestä sisävesialueelle vuonna 2012 ja sitä seuranneista lisänäyhteistä. ISA on 2013 tutkittu jälleen ainoastaan pääosin Jäämereen laskevien jokien luonnonemoista. SVC- ja KHV-näytteet otetaan vain tautia epäiltäessä, eikä näitä näytteitä ole vuonna 2013 otettu. BKD:n vuoksi tutkittujen kalojen määrä on vähentynyt edelleen, syynä todennäköisesti puutteet tarkastuksissa BKD-suoja-alueella ja vapaaehtoiseen ohjelmaan kuuluvilla laitoksilla. *Gyrodactylus salaris* -loisen tutkimiseksi saatiin lohikaloja näytteeksi yhteensä 393 kalaa Tenojoen, Näätämojoen, Paatsjoen ja Tuulomajoen alueilta.

Taulukko 6. Kalatautiseurantatutkimukset vuonna 2013

Kalat	VHS	IHN	IPN	ISA	SVC	KHV	BKD	<i>G. salaris</i>
Näytemäärä (kaloja)	5610	5610	5610	72	0	0	5128	393
Laitosten lkm	101	101	101	0	0	0	64	1 (luonnonvaraisia kaloja 273)

Mehiläistautien valvonta

Vastustettavista mehiläistaudeista Suomessa esiintyy *Paenibacillus larvae* -bakteerin aiheuttamaa esikotelomätää. Esikotelomädän esiintyvyyttä ei seurata aktiivisena seurantatutkimuksena, mutta mikäli mehiläistarhalla epäillään esikotelomätää, tutkitaan tarha pesäkohtaisesti. Mikäli esikotelomätä todetaan, tutkitaan saman tarhaajan muut tarhat sekä tartuntatarhasta 1,5 km säteellä sijaitsevat toisten tarhaajien tarhat. Mikäli hunajanäytteestä löydetään *P. larvae* -bakteeria, mutta mehiläispesissä ei havaita esikotelomätään viittaavia kliinisiä oireita, otetaan tarhalta uusintänäytteet 1 kk – 1 v kuluttua. Lisäksi tarhaajat lähettävät itse ottamiaan omavalvontänäytteitä laboratorioon tutkittavaksi. Tulosten perusteella esikotelomätä on laajalle levinnyt ja sitä löytyy eniten alueilta joissa on tiheästi mehiläistarhausta, erityisesti Länsi-, Sisä- ja Etelä-Suomessa.

Vuonna 2013 tutkittiin *P. larvae* -bakteerin varalta 3154 hunajanäytettä, jotka olivat peräisin 196:ltä eri tarhalta. Näytteistä positiivisia oli 20 %. Mehiläistarhaus on kasvanut Suomessa suosiotaan viime vuosina, ja myös tarhakoot ovat kasvaneet. Yh-

dellä omistajalla voi olla kymmeniä tarhoja sijoitettuna laajalle alueelle, joissa voi yhteensä olla satoja pesiä sijoitettuna eri puolelle Suomea. Vuoden 2011 loppupuolelta asti on kiinnitetty näkyvästi huomiota mehiläisten terveystilanteeseen, mikä yhdessä tuotannonalan kasvun kanssa on vaikuttanut näytemäärien lisääntyminen, sillä vuonna 2011 tutkittiin hunajanäytteitä selvästi vähemmän (1613 hunajanäytettä 117:ltä eri tarhalta) kuin vuosina 2012 ja 2013.

Taulukko 7. Mehiläisten esikotelomätätutkimukset vuonna 2013

Mehiläiset	Esikotelomätä
Näytemäärä (hunaja)	3154
Tarhojen lkm	196

3 TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

Toimijoiden lainkuuliaisuutta mitataan terveysvalvontaohjelmiin liittyvillä virkaeläinlääkärien valvontakäynneillä tehtyjen havaintojen kautta. Lisäksi eläintautien seurantaohjelmissä tai muulla tavoin havaittujen eläintautitapausten selvitystyöhön liittyy toimijan lainkuuliaisuuden arviointi. Seurantaohjelmiin liittyvän näytteenoton lukumäärien toteutumista seurataan keskusviranomaistasolla.

3.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys

Eläintautiepäilyihin liittyvässä eläinlääkärien toiminnassa ei ole havaittu puutteita. Tämä edesauttaa merkittävästi hyvän eläintautitilanteen säilymistä. Sen sijaan harastekyyhkyillä todetun Newcastle'n taudin yhteydessä havaittiin toimijan antaneen tahallisesti puutteellisia tai vääriä tietoja sekä toimineen eläintautilain vastaisesti.

Siipikarjan salmonellavalvonnan raportoitiin toteutuneen vaihtelevasti eri AVIen alueilla. Pääsääntöisesti viranomaisvalvonta toteutui tyydyttävästi tai hyvin. Siipikarjatiheimmällä alueella Lounais-Suomessa sekä Lapissa valvonta toteutui erinomaisesti, mitä edesauttoi entistä tiiviimpi valvonnan ohjaus. Valvonnan toteutumisen arviointia haittaa kuitenkin se seikka, ettei siipikarjalle ole olemassa rekisteriä, josta salmonellavalvontaan kuuluvien siipikarjatilojen perusjoukko olisi luotettavasti saatavilla. AVI-en arvion mukaan osa kunnaneläinlääkärien valvontakäyntejä koskevista raporteista jää myös lähettämättä AVIin. Lähetetyissä raporteissa todettuihin puutteisiin puututtiin raporttien mukaan aiempaa enemmän. Täydentävien ehtojen valvonnassa salmonellavalvontaohjelman toteuttamisessa tai dokumentoinnissa raportoitiin laiminlyöntejä kahdella tilalla seitsemästä otantaan kuuluneesta tilasta. Täydentävien ehtojen hallinnollisissa tarkastuksissa todettiin laiminlyöntejä 16 tilalla. Kaikilla tiloilla puute liittyi salmonellanäytteenottoon.

Lampaiden maedi-visna -terveysvalvontaohjelman puutteina raportoitiin tuottajan vastuulla olevan näytteenoton viivästymisiä sekä valvontaohjelmien säädöstenmukaisten kunnaneläinlääkärien tarkastusten laiminlyöntejä. Myös valvontaraporttien toimittaminen aluehallintovirastoihin oli osin puutteellista. Eniten valvontaan liittyviä puutteita raportoitiinkin juuri lampaiden ja vuohien terveysvalvontaohjelmiin liittyen. Pitopai-

koissa valvontakäynneillä havaitut lammaskatraiden pakollisiin terveystarkastuksiin liittyvät säännösten vastaisuudet olivat kuitenkin yksittäisiä.

Ahvenanmaan ja Itä-Suomen AVIn tiedot eivät olleet Eviran käytössä tätä raporttia laadittaessa.

3.2 Puutteiden analyysi

Säännösten vastaisuudet olivat yksittäisiä eivätkä pääsääntöisesti vaarantaneet Suomen aiempien vuosien kaltaista hyvää eläintautitilannetta tai aiheuttaneet vaaraa ihmisille. Vain Newcastle'n tauti harrastekyyhkyillä ja siihen liittyneet toimijan puutteet olisivat voineet vaarantaa siipikarjan terveystilannetta laajemminkin. Aluehallintovirastojen raporteissa todettiin kuitenkin, että valvontatietoa ei kaikilta osin raportoida riittävästi, jotta yksityiskohtainen analyysi voitaisiin tehdä. Todennäköisesti puutteita esiintyy hieman enemmän, mutta joko niitä ei raportoida lainkaan eteenpäin tai raportit eivät tule Eviran tietoon. Toisaalta valvottavien pitopaikkojen perusjoukossa on myös jo lopettaneita pitopaikkoja tai pitopaikkoja, joita valvontaohjelma ei koske, joten osittain liian suuresta perusjoukosta aiheutuu virhearvioita ohjelmien toteutumisessa. Puutteellisuudet raportoinnissa eivät todennäköisesti kuitenkaan ole vaikuttaneet johtopäätöksiin. Pitopaikoissa valvontakäynneillä havaitut puutteet liittyivät yleensä ohjelman mukaisen näytteenoton viivästymiseen.

Puutteiden esiintyminen

Valvonnan ohjauksen ja toteuttamisen osalta todetut säännösten vastaisuudet esiintyivät alueellisesti tasaisesti jakautuneina. Puutteita esiintyi myös lukumääräisesti aiempien vuosien tapaan, eikä merkittäviä muutoksia ole havaittu.

Eläintautitapauksiin liittyvien rikkomusten pienen määrän selittää osaltaan selkeä ja suoraviivainen lainsäädäntö sekä osaltaan tehokas valvonta eläintautitapauksissa. Eläinten terveyden lainsäädännön valvonnassa ei käytännössä ole juurikaan tulkinnan varaa. Eläintautien esiintymisen aiheuttamat tappiot vaikuttavat yleensä myös suoraan tuottajien toimeentuloon, joten tuottajilla on hyvä oma motivaatio noudattaa lainsäädäntöä.

Puutteista aiheutuvat riskit

Säännösten vastaisuuksista ei pääsääntöisesti aiheutunut vaaraa ihmisten tai eläinten terveydelle, sillä kyseessä olivat lähinnä yksittäiseen yhteen tilaan tai toimijaan liittyvät melko vähäiset puutteet. Havaittujen eläintautitapauksien ei todettu johtuneen tuotantotiloilla tapahtuneista säännösten vastaisuuksista. Eläintautiepäilyt ja tapaukset hoidettiin tehokkaasti, mikä osaltaan esti eläintauteihin liittyvien riskien toteutumisen. Vain Newcastle'n tauti harrastekyyhkyillä aiheutti riskin tartunnan leviämisestä laajemmin siipikarjaan.

Puutteiden syyt

Havaitut säännösten vastaisuudet arvioitiin johtuvan yleisimmin yksittäisten toimijoiden tietämättömyydestä ja ammattitaidon puutteesta, valvonnan riittämättömistä resursseista sekä sääntöjen vastaisuuksien puutteellisista seuraamuksista. Myös sääntöjen noudattamisen kalleus on yksittäistapauksissa todettu havaittujen puutteiden syyksi. Toisaalta lampaiden ja vuohien terveystarkastuksen muuttuminen vapaaehtoiseksi vuoden 2014 alussa vaikutti joidenkin tuottajien motivaatioon toteuttaa pakollisiin ohjelmiin liittyviä velvoitteita jo vuoden 2013 aikana. Lainsäädännön todettiin muuttuneen mutkikkaammaksi ja toimijoihin kohdistuvan entistä enemmän velvoitteita,

mikä lisää todennäköisyyttä, että joitakin vaatimuksia ei muisteta tai muusta syystä rikotaan.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Lounais-Suomen AVI raportoi kaksi siipikarjan salmonellavalvonnan arviointi- ja ohjauskäyntiä. Evira ei tehnyt auditointeja eläinten terveyden saralla.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädösten tuntemuksen varmistaminen

Evira järjesti koulutusta Aluehallintovirastojen läänineläinlääkäreille kahtena päivänä vuonna 2013 säädösten tuntemuksen varmistamiseksi. Lisäksi Evira järjesti Valmiuspäivän valmiuseläinlääkärien kouluttamiseksi sekä Ajankohtaista tarttuvista eläintaudeista –teemapäivän kaikkien eläinlääkärien kouluttamiseksi eläintautitilannetta ja eläintautien seuranta ja valvontaa koskevien vaatimusten tuntemuksen varmistamiseksi. Evira antoi syventävää koulutusta eläintautivalvonnasta EU- ja ETA-maissa valmistuneille eläinlääkäreille suunnatulla koulutuksella. Eläinlääketieteen opiskelijoita 5. ja 6. vuosikurssilla koulutettiin säädösten tuntemuksen varmistamiseksi. Lisäksi Eviran asiantuntijat osallistuivat muiden tahojen järjestämiin koulutuksiin tuottajien kouluttamiseksi. Tällaisia olivat muun muassa kalatautikoulutukset sekä Eläinterveyden tekijät –hankkeen nautatuottajakoulutus ja ProAgrian lammassuojakoulutus. Aluehallintovirastot raportoivat pitäneensä yhteensä 25 luentoa toimijoille liittyen eläinten terveyteen.

Aluehallintovirastot antoivat yhteensä 38 koulutuspäivää eläinlääkäreille eläinten terveyden ja hyvinvoinnin alalta (45 koulutuspäivää vuonna 2012). Kaikki aluehallintovirastot raportoivat järjestäneensä kyseisiä koulutuksia lukuun ottamatta Ahvenanmaata ja Itä-Suomea, joiden raportit puuttuivat. Aluehallintovirastojen elintarvikevalvontaa sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa hoitavat virkamiehet osallistuivat koulutuksiin keskimäärin 7,4 päivänä henkilöä kohden. Kuntien koulutuksiin osallistumisessa ei raportoitu puutteita.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Aluehallintovirastot pyrkivät varmistamaan korjaavien toimenpiteiden toteutumisen neuvomalla ja ohjaamalla kunnallisia valvontaviranomaisia valvontatilanteissa. Eläintautilain mukaisia hallinnollisia pakkokeinoja eläintautilain toimeenpanon tehostamiseksi ja eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi käytettiin aluehallintovirastoissa 86 tapauksessa, joista 68 liittyi eläinten laittomaan tuontiin. Newcastlel taudin tapauksessa toimijan katsottiin siinä määrin rikkoneen eläintautilainsäädännön vaatimuksia, että korvauksia eläinten hävittämisestä ei maksettu.

Täydentävien ehtojen valvonnoissa havaittuihin puutteisiin siipikarjan salmonellavalvonnan osalta päädyttiin seuraaviin seuraamuksiin: tarkastuksissa havaitut puutteet johtivat 1 % tukivähennyksiin kahdeksalla tilalla ja 3 % vähennyksiin kymmenellä tilalla.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eviran koulutuksissa käsiteltiin ajankohtaisia ja toimenpiteitä vaativia eläintautien vastustamiseen liittyviä kysymyksiä. Läänineläinlääkärit kouluttivat edelleen kunnaneläinlääkäreitä samoista aihepiireistä.

Uusia ohjeita annettiin esimerkiksi eläinkuljetusautojen desinfiointiseksi. Eläintautiriskien arvioimisesta laitoksella ohjeistettiin eläinlääkäreitä vesiviljelylaitosten tarkastusoppaassa.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastot raportoivat käytössä olevat resurssit yhteisesti kaiken eläinten terveyden valvonnan osalta. Lukuihin sisältyy siten esimerkiksi sisämarkkina- tai kolmasmaatuonnin valvontaa, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa AVI:ssa sekä mahdollisesti osittain sivutuotevalvontaa tekevien henkilöiden työpanosta varsinaisen eläinten terveyden valvonnan lisäksi.

Eläinten terveyden ohjaukseen Aveissa käytetty työpanos (3,29 htv) oli hieman pienempi kuin arvioitu tarve (4,76 htv).

Toimeenpanoon käytetty työpanos (6,06 htv) oli myös hieman tarvetta (7,84) pienempi.

Yhteensä eläinten terveyden valvontaan käytetty raportoitu työpanos oli 9,35 htv. Tarpeeksi oli yhteensä laskettu 12,60 htv, joten kaiken kaikkiaan Aluehallintovirastoissa oli 3,25 htv vajeus eläinten terveyden valvonnan henkilöresursseissa. Erityisesti ohjausresurssin vajetta raportoi kolme aluetta: Pohjois-Suomi, Länsi- ja Sisä-Suomi ja Etelä-Suomi. Itä-Suomen ja Ahvenanmaan tiedot puuttuivat.

Joillakin alueilla raportoitiin vajeusta myös kunnaneläinlääkärien resursseissa, mikä saattaa osittain vaikuttaa eläinten terveyden valvonnan työpanokseen kunnissa.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

Eläintautilain kokonaisuudistus astui voimaan vuoden 2014 alusta. Uuden eläintautilain toimeenpano vaatii runsaasti resursseja sekä keskusviranomaisessa että aluehallintovirastoissa. Uuden eläintautilain myötä myös kansalliset tautikohtaiset asetukset on uusittu tai tullaan uusimaan, mikä osaltaan vaikuttaa valvontaan ja valvonnan ohjaukseen.

Terveysvalvontaohjelmista maedi-visna –valvonta, scrapievalvonta ja hirvieläinten tuberkuloosivalvonta sekä BKD- valvonta muuttivat vapaaehtoisiksi, mikä aiheuttaa ohjeistustarvetta viranomaisille ja ohjelmasta toiseen siirtyville tiloille. Laboratorioiden huomattavasti laajeneva ilmoitusvelvollisuus ja kantälähetysvelvoite edellyttävät mittavaa ohjeistusta laboratorioille. Eläintautiepäilyjen muuttuminen kaksiportaiseksi aiheuttaa koulutustarvetta sekä valvonnan ohjaustarvetta, jotta käytännöt saadaan koko maassa tarkoituksenmukaisiksi ja yhtenäisiksi. Pitopaikoilta vaadittava tautisuojaus ja sen kirjallinen kuvaus on uusi asia, jonka toteuttaminen ja sen vaatima työpanos eri viranomaisissa on toistaiseksi avoinna. Eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyvät valvonnan muutokset aiheuttavat erityisesti aluehallintovirastoille lisää työtä. Li-

säksi eläintautilain uudistus tuo joitakin pienempiä tehtäviä, kuten vientirekisteröinnit ja karanteenien hyväksyntä. Näiden lisäksi yleinen koulutustarve uuden eläintautilain sisällöstä tulee olemaan mittavaa.

Uuden eläintautilain mukaan Evira voi määrääjäksi ja tiettyä tehtävää varten myöntää oikeuden toimia valtuutettuna tarkastajana, joka voi tehdä tarkastuksia tai näytteenottoja kunnaneläinlääkäriin apuna tai sijasta. Valtuutettuja tarkastajia voidaan käyttää mm. mehiläistarhoilla mehiläisten esikotelomätä -tarkastuksissa ja -näytteenotoissa. Tarkastajien valtuutus ja valvonta tuovat kokonaisuudessaan runsaasti uusia tehtäviä Eviralle.

Uusia EHO-hankkeita ei ole tarkoitus asettaa.

Raivotaudin rokotusalueita koskeva selvitys on tehty, ja sen perusteella rokotusalueita todennäköisesti muutetaan tarkoituksenmukaisemmaksi. Yhteistyötä THL:n kanssa jatketaan ja pyritään edelleen tehostamaan raivotautia koskevan, eläinlääkäreille ja lääkäreille tarkoitetun toimintaohjeistuksen aikaan saamiseksi. Raivotautinäytteitä pyritään edelleen saamaan tehostetusti metsästäjien kanssa tehtävää yhteistyötä tiivistämällä.

Lohikalojen alphavirukset (SAV) aiheuttavat PD- ja SD-tautia kaloilla. PD- ja SD-taudit ovat kansallisesti valvottavia eläintauteja, mutta niitä on tähän mennessä tutkittu vain satunnaisesti. EU:ssa suunnitellaan SAV-virusten listaamista vastustettavaksi kalataudiksi. Tämän vuoksi, ja mahdollisen kansallisen SAV-vapaan aseman hakemiseksi tulevaisuudessa, käynnistettiin vuonna 2013 seurantaohjelma, jossa noin kolmannes Suomen sisävesialueen kalanviljelylaitoksista tutkittiin SAV-virusten varalta. Vuonna 2014 tutkitaan toinen kolmannes sisävesialueen laitoksista ja lisäksi kaikki luonnosta pyydetyt, näytteeksi tulevat lohikalat.

koko eläintautivalmiuden toimintaohjeisto uudistetaan eläintautilain uudistamisen myötä (noin 300 ohjetta). Myös aluehallintovirastojen toimintaohjeet on tämän jälkeen päivitettävä yhteensopiviksi. Afrikkalaiseen sikaruttoon varautumista jatketaan. Myös muihin uusiin tautiuhkiin pyritään varautumaan varhaisessa vaiheessa ja seuranta suunnataan arvioinnin perusteella tarvittaessa. Nopean riskinarvioinnin työkalu on valmisteluvaiheessa Evirassa, ja sitä tullaan todennäköisesti käyttämään seurannan ja valvonnan suuntaamiseen. Eläinten ja eläinperäisten tuotteiden, kuten eläinperäisten sivutuotteiden maahantuonnin, samoin kuin laittoman maahantuonnin aiheuttamaan eläintautiriskiin pyritään varautumaan riskiperusteisella valvonnalla. Eviran vuosittaista eläintautien seurantaohjelmaa kehitetään edelleen.

Riskiperusteisuutta on edelleen kehitettävä ottaen huomioon tilakoon kasvu, ketjuun tunut tuotanto usealla sektorilla sekä muut tekijät, kuten ilmaston lämpenemisen aiheuttamat uhat. Meneillään oleva tietojärjestelmän (Elvi) kehitystyö tulee osaltaan tukemaan tietojen saatavuutta, ajantasaisuutta ja hyödynnettävyyttä eläintautivalvonnassa.